

„МАЙЦЕ СИ” - БОТЕВ

(анализ)

Всяка Ботева творба е една дълбоко изстрадана болка, една ясно осъзната и категорична личностна позиция.” Майце си” - първото отпечатано Ботево стихотворение - е на пръв поглед отглас на една типична за възрожденската ни поезия тема - персонифициране на родината в образа на страдащата майка. От една страна, няма по-подходящ образ за сравнение или персонифициране на родината от този на българската майка-мъченица. От друга страна, за прокудените емигранти мъката по родината естествено се слива с тъгата по майчинската ласка. Понятието майка все повече се насища и със смисъла на понятието родина и обратно. Преките и образните значения на тези две понятия проникват едно в друго, взаимно се обогатяват, откриват многозначността на взаимната си смислова обвързаност, която в края на краищата се реализира във внушението, че всички българи са синове на майка България, така както всеки един от тях е син на останалата в далечния роден край своя майка. В „Майце си” връзката между двата образа-на майката и на родината-е дълбоко скрита. Тя не е изразена направо, но се усеща в подводното течение на чувствата, в мащабността на преживяванията, в едва доловимите нюанси на мисълта, довели до една изповед, която ни подсказва за една много по-голяма дълбочина и широта на чувството на борец-революционер към майката, за интуитивно докосване и до други, социално много по-значими струни в душата на патриота.

Още първите два стиха на „Майце си” - с народнопесенното и толкова интимно-човешко обръщение „мале”, с трагичната съкровеност на „тъй жално пела”, с вкоренения в българската душа свещен ужас на майчинската клетва, с анафоричното, навяващо безнадеждност повторение „ти ли си” въвеждат в атмосферата на една драматична изповед, дълбоко човешка болка. Няма никаква поза, няма никакви гръмки слова-става дума за най-човешки неща: поемайки по своя изпълнен с опасности път, синът е причинил страдание на своята майка, а майчинската клетва е свята и е довела до прекалено сурово, според традиционния мироглед, наказание:

*Та скитник ходя злочестен ази
и срещам това,що душа мрази.*

Темата е библейска и е една от най-вечните в изкуството, но като голям художник Ботев прави своя, неповторима интерпретация. Тя е така интимно-човешка, че обикновено не се възприема като библейска. При това героят се връща не с разкаянието на „блудния син”, а с един прости чък, но силен аргумент, в който е скрита сякаш и болката на неискан, но неизбежен укор:

*Бащино ли съм пропил имане,
тебе ли покрих с дълбоки рани?..*

Осъзнал, че единствен носител на родовата вина за робското минало на българина е той, Ботевият лирически Аз задълбочава драмата на трагично изолирания си усамотен в пространството и прозрението дух.

В Ботевата поезия има робско минало и свободно бъдеще. Но за да противопостави това робско минало на свободното бъдеще Ботевият лирически Аз от стихотворението „Майце си“ преминава през въртопа на вътрешните съмнения и изповеди, които очертават психопространството на раздвоената му душа, търсеща първоизворите на родовата вина.

Ботевият лирически герой сам с песенния глас на майчинската клетва-зов за бунт и борба, който ясно му посочва стойностите на свободното бъдеще. Осъзнал, че гласът на майчината клетва е гласът на бъдещето, той приема самотата и отчуждението на душата си от колектива като родова клетва и личен, човешки залог в името на бъдеща свободна България:

*Весел ме гледат мили другари,
...но те не знаят,че аз вече тлея
... Отде да знаят?Приятел нямам
да му разкажа що в душа тая;
кого аз любя и в какво аз вярвам.*

След един аргумент-че няма нито един близък приятел, с когото да сподели мъката си, че страда и когато се смее и весели с „мили другари“, идва вторият важен миг-да се сподели онова,пред което не би устояло ничие майчино сърце:

*Освен теб, мале, никого нямам,
ти си за мене любов и вяра*

Лирическият Аз люби родината-майка и вярва в свободното и бъдеще. Двете библейски категории **ЛЮБОВ** и **ВЯРА** изграждат вътрешното поетическо битие на Ботевата представа за родина-свободна, а не робска. Ботев мрази робското минало на България и нейния робски настоящ лик. И обича неистово, метежно свободното и бъдеще, в което пророчески вярва.

Дотук стихотворението може да бъде възприето като една прекрасна сантиментална творба. По своята идея то не се различава особено много от подобните стихотворения на останалите наши възрожденски поети. Но истински Ботевото стихотворение започва оттук нататък. Защото следващите два стиха идват като гръмотевичен удар, в който силата на неговата синовна любов открито преминава в омраза към родината-майка в робска, несвободна България:

*но тука вече не се надявам
тебе да любя;сърце догаря.*

Няма надежда за робска България. Тя е обречена на нелюбов, лишена е от право на синовна обич.

Оттук нататък изповедта се превръща в сурово прощаване с майката-една обикната Ботева тема, която по различен начин ще открием и в „На прощаване“ и в „Хайдутите“ и в „Обесването на Васил Левски“. За гения времето тече по различен начин, отколкото за обикновените хора. Ето какво казва борецът-революционер, който всъщност е направил едва първите си стъпки в своето поприще:

*Много аз,мале,много мечтаях
щастие, слава да видим двама;
сила усецах-що не желаях?*

Надежда за вечното робство като минало, настояще и бъдеще за духа ни според Ботев няма. И той отхвърля ненужните, канонични стойности на библейската категория надежда. Или както казва поетът - „за вси жалби приготви яма”. Ботев завинаги се прощава с робското минало и с робската надежда за бъдеще на България.

Остават само любовта и вярата в родината-майка. За последен път пред нея-като пред олтар-лирическият Аз ще изповяда болката и съмненията на душата си:

*Една сал клета остана
в прегръдки твои мили падна
та туй сърце младо,тая душа страдна
да се оплачат от тебе горкана...*

Разбира се думи като „клета” и „горкана” трябва да се възприемат тук не с прякото и буквално значение, а като традиционни поетически формули дошли от фолклора и от ранната ни възрожденска поезия.

По-нататък душата на поета прелива от родова любов към „баща и сестра, и братя мили”:

*Баща и сестра, и братя мили
аз да прегърна искам без злоба,
пък тогаз нека измръзнат жили,
пък тогаз нека изгния в гроба.*

Тук Ботевата поетическа категория надежда завинаги се обвързва със свободата и свободното бъдеще на България. Тя е жертвеният му оброк, определящ пътя към красивата трагична среща със смъртта.

Малко по-късно, в едно от следващите стихотворения, („До моето първо либе”) Ботевата надежа, отрекла робското минало, извайва контрастно образа на свободната майка-родина в съзнанието на лирическият герой, разделен между красивия лик на либето и красивата, мамеща усмивка на смъртта.